

Rachunek Satelitarny Sportu dla Polski za 2012 rok

Ministerstwo
Sportu i Turystyki

Warszawa, lipiec 2017

**Raport wykonany na zlecenie i ze środków budżetowych
Ministerstwa Sportu i Turystyki**

Niniejszy raport prezentuje *Rachunek Satelitarny Sportu dla Polski za 2012 rok* i stanowi kontynuację badań ekonomicznego wymiaru sportu zawartych w raportach *Rachunek Satelitarny Sportu dla Polski* za rok 2006, 2008 oraz 2010. Obecny Raport wykorzystuje wypracowaną dotychczas metodologię rachunków satelitarnych sportu dla Polski. Autorki składają podziękowania Departamentowi Rachunków Narodowych Głównego Urzędu Statystycznego za udostępnienie Tablic podaży i wykorzystania za rok 2012.

Opracowanie raportu

Prof. dr hab. Barbara Liberda

Prof. dr hab. Łucja Tomaszewicz

Dr Iwona Świeczewska

Dr Joanna Trębska

Warszawa 2017

Spis treści

1. Wprowadzenie	4
2. Zasady budowy rachunków satelitarnych sportu	5
2.1 Charakterystyka Systemu Rachunków Narodowych	5
2.2 Makroekonomiczne kategorie ujęte w rachunku satelitarnym sportu	6
3. Źródła danych dla rachunku satelitarnego sportu dla Polski	12
4. Rachunek satelitarny dla Polski za rok 2012 – wyniki badania	14
5. Podsumowanie	24
Bibliografia	25
Spis tablic i wykresów	27

Załączniki (w oddzielnym pliku)

Załącznik 1. Schemat wydatków i przychodów na rachunkach niefinansowych sektorów instytucjonalnych

Załącznik 2. Schemat budowy tablic input - output

Załącznik 3. Klasyfikacja grup produktów i działań związanych ze sportem

Załącznik 4. Popyt finalny na produkty sportowe w roku 2012, ceny nabywcy, w tys. zł

Załącznik 5. Wartość (w tys. zł) i struktura popytu finalnego (w %) na produkty sportowe w roku 2012

Załącznik 6. Produkcja globalna i wartość dodana „sportowa” w roku 2012

Załącznik 7. Liczba pracujących na rzecz sportu według działań w roku 2012

1. Wprowadzenie

Od czasu ogłoszenia przez Komisję Europejską w roku 2007 Białej Księgi na temat sportu, polityka Unii Europejskiej w dziedzinie sportu zakłada badanie ekonomicznego wymiaru sektora sportowego. Polska bierze aktywny udział w pracach Grupy Ekspertckiej Komisji Europejskiej ds. Ekonomicznego Wymiaru Sportu, formułującej zasady tworzenia rachunków satelitarnych sportu, jako podstawy dla prowadzenia polityki sportowej przez kraje Unii Europejskiej.

Rachunek Satelitarny Sportu dla Polski za 2012 rok stanowi kontynuację badań ekonomicznego wymiaru sportu zawartych w raportach *Rachunek Satelitarny Sportu dla Polski za 2006, 2008 oraz 2010*. W obecnym Rachunku wykorzystuje się metodologię stosowaną we wcześniejszych rachunkach satelitarnych sportu dla Polski.

Rachunki satelitarne sportu wykonano dotychczas w dziesięciu krajach europejskich, z których większość opracowała tylko jeden rachunek satelitarny sportu. Polska należy wraz z Austrią i Wielką Brytanią do nielicznej grupy krajów europejskich tworzących rachunki satelitarne sportu regularnie.

Zestawienie wyników rachunków satelitarnych sportu w Europie

	Austria	Austria	Cypr	Czechy	Portugalia	Wielka Brytania	Wielka Brytania	Holandia	Niemcy	Szwajcaria	Polska	Polska	Polska	Polska
Rok badania	2005	2013	2004	2006	2010- 2012	2012	2014	2006	2008	2008	2006	2008	2010	2012
PKB sportu lub wartość dodana sportu														
% całości	4.9	4.0	2.4	1.7	2.2	2.1	2.1	1.0	3.3	1.7	1.96	2.23	2.26	2.16
Zatrudnienie związane ze sportem														
% całości	6.4	5.3	2.2	2.5	2.4	3.5	3.6	1.5	4.4	2.5	1.54	2.12	2.09	2.04

Źródło: Sport Satellite Accounts: A European Project, 2013; Austria Sport Satellite Accounts, SpEA, 2015; UK Sport Satellite Accounts, 2012, 2014 and 2015; Rachunek Satelitarny Sportu dla Polski za lata 2006, 2008, 2010.

Wyniki Rachunków Satelitarnych Sportu dla Polski za lata 2006, 2008, 2010 oraz 2012 mieszczą się w średnich przedziałach udziału sektora sportu w PKB oraz w zatrudnieniu w krajach europejskich, które wykonują rachunki satelitarne sportu.

2. Zasady budowy rachunków satelitarnych sportu

Konstrukcja rachunku satelitarnego sportu dla roku 2012 (podobnie jak jego poprzednie wersje dla roku 2006, 2008 i 2010) ma na celu analizę dóbr i usług związanych z działalnością sportową, które nie są wyodrębnione jako oddzielna kategoria w Systemie Rachunków Narodowych. Konstrukcja rachunków satelitarnych sportu wymaga zatem wprowadzenia pojęć i definicji, odrębnych od przyjmowanych w standardach rachunków narodowych oraz klasyfikacjach PKWiU oraz PKD.

Metodologia konstrukcji rachunków satelitarnych dopuszcza różne podejścia w zależności od zakresu potrzeb dla jakich rachunki te są sporządzane oraz od dysponowania danymi statystycznymi, w oparciu o które rachunki te powstają (Domańska, Jabłonowski, 2012; *Rachunek Satelitarny Turystyki...*, 2015; *Methodological Manual for a Sport Satellite Account, 2012; 2012, 2014 and 2015 Sport Satellite Account for the UK, 2017*; Aghlert, 2013).

Generalnie budowa rachunku satelitarnego sportu wpisuje się w metodologię budowy rachunków narodowych według działalności i według sektorów instytucjonalnych. Dane pochodzące z tych rachunków dla 2012 roku, uzupełnione o wyniki mikroekonomicznych badań gospodarstw domowych, wyniki badań przedsiębiorstw i organizacji oferujących usługi sportowe oraz o sprawozdania z wykonania budżetu państwa są głównym źródłem informacji statystycznych dla przeprowadzonego badania (por. dalej punkt 4).

2.1. Charakterystyka Systemu Rachunków Narodowych

System rachunków narodowych (SRN) jest zbiorem powiązanych ze sobą rachunków przedstawiających podstawowe kategorie ekonomiczne: produkcja globalna, produkt krajowych brutto (wartość dodana), dochody pierwotne (nadwyżka operacyjna brutto, dochody płacowe), dochody do dyspozycji (przeznaczone na spożycie, oszczędności), akumulacja. Transakcje te zapisane w postaci sekwencji następujących rachunków: rachunek produktów (produkcji), tworzenia dochodów pierwotnych, podziału pierwotnego i wtórnego dochodów, rachunek kapitałowy (akumulacji). Podmiotami bieżących transakcji oraz transakcji w zakresie akumulacji rzeczowej i finansowej są sektory instytucjonalne: przedsiębiorstwa niefinansowe oraz instytucje finansowe i ubezpieczeniowe, instytucje rządowe i samorządowe, instytucje niekomercyjne działające na rzecz gospodarstw

Raport wykonany na zlecenie i ze środków budżetowych Ministerstwa Sportu i Turystyki

domowych, gospodarstwa domowe i sektor zagranica (por. np. *Rachunki narodowe według sektorów i podsektorów instytucjonalnych w latach 2011-2014*, GUS, 2016).

Obecny kształt systemu rachunków narodowych, przyjęty przez OECD a następnie ONZ, szczegółowo opisany jest w publikacji *System of National Accounts 2008* (2009). W Unii Europejskiej obowiązuje Europejski System Rachunków Narodowych i Regionalnych (*European System of Accounts ESA2010*, 2013).

Jak to pokazano niżej, z punktu widzenia konstrukcji rachunku satelitarnego sportu dla Polski użyteczne są przede wszystkim podstawy metodologiczne rachunków produktów i dane prezentowane na tych rachunkach według PKWiU (produkcji według działalności - PKD) oraz dane przedstawione również według tych klasyfikacji na rachunkach wartości dodanej (rachunki tworzenia dochodów) oraz na rachunkach bieżących i akumulacji rzeczowej odnoszących się do wydatkowania dochodów do dyspozycji na poszczególne dobra i usługi (popyt finalny). Transakcje te zapisane są w formie macierzowej w bilansie przepływów międzygałęziowych oraz w tablicach wykorzystania dóbr i usług. Tablice podaży (por. *Tablice podaży i wykorzystania wyrobów i usług w 2013 r.*, GUS, 2017) pokazują produktową kompozycję produkcji globalnej każdej działalności i są wyrażone w cenach bazowych. Tablice wykorzystania (por. jw.) przedstawiają zużycie produktów na cele produkcyjne (w różnych rodzajach działalności) i na cele finalne, a także tworzenie wartości dodanej w poszczególnych rodzajach działalności. Mają zatem układ „produkt na działalność” i są konstruowane w cenach nabywcy. Bilans przepływów międzygałęziowych, publikowany raz na 5 lat (por. np. *Bilans przepływów międzygałęziowych w bieżących cenach bazowych w 2010 r.*, 2014), przedstawiony jest w układzie „produkt na produkt” a jego struktura jest podobna do tablic wykorzystania.

2.2. Makroekonomiczne kategorie ujęte w rachunku satelitarnym sportu - metody ich wyznaczania na potrzeby rachunku satelitarnego sportu dla Polski

Dla porównań międzynarodowych działalności sportowej i jej wpływu na gospodarkę narodową stosowane są głównie takie makro wielkości rachunku satelitarnego sportu jak PKB sportu, wartość dodana oraz produkcja globalna. Ta ostatnia, w połączeniu z informacją

o pracochłonności działalności, w których wytwarzane są dobra i usługi na rzecz sportu, pozwala na uzupełnienie rachunku satelitarnego sportu o liczbę pracujących.

Określenie produktów sportowych

Produktami sportowymi są wszystkie dobra i usługi, które mogą być związane (w świetle przyjętych *Definicji wileńskich sportu*) z aktywnością sportową. Należy więc wskazać wszystkie produkty (dobra i usługi), które mogą być zużywane na cele sportowe, zarówno finalnie, jak również jako produkt pośredni. Lista tych produktów dla Polski (załącznik 3) odpowiada specyfice aktywności sportowej i sposobom jej finansowania w polskiej gospodarce, a także uwzględnia dostępność danych statystycznych. W przyjętej klasyfikacji występuje większość pozycji wymienionych w *Definicjach wileńskich sportu* które mają istotne znaczenie dla całości rachunku satelitarnego sportu dla Polski.

Polska klasyfikacja wyrobów i usług (PKWiU), która była podstawą do wyboru produktów sportowych, jest kompatybilna z polską klasyfikacją działalności (PKD) dla czterech pierwszych poziomów klasyfikacyjnych, łącznie z poziomem pośrednim, gdyż kryterium podziału produktów jest ich pochodzenie zdefiniowane przez PKD. Podział produktów na tych poziomach odpowiada zatem podziałowi działalności przyjętym w PKD. Ma to także swoje odzwierciedlenie w kodach klas produktów, zgodnych z symbolami przyjętymi w klasyfikacji PKD. Oznacza to, że każdemu rodzajowi produktu, który został sklasyfikowany jako produkt sportowy można przypisać przynależność do odpowiedniej grupy bilansowej (spośród dostępnych 543 grup bilansowych) oraz konkretnej sfery działalności spośród 83 wyróżnionych działów (według klasyfikacji PKD 2007) w tablicach podaży i wykorzystania.

Uwzględnienie klasyfikacji wyrobów i usług (PKWiU) na dalszych szczeblach dezagregacji pozwoliło na uzyskanie bardziej szczegółowych informacji o wyrobach i usługach związanych z uprawianiem sportu. W przypadku grup produktów, których nie można jednoznacznie zakwalifikować do produktów *stricte* sportowych, kluczową kwestią było określenie tej części, która wykorzystywana jest w celach sportowych (np. z kategorii T-shirty). W tym celu konieczne było skorzystanie z innych źródeł informacji pochodzących spoza systemu rachunków narodowych, np. budżetów gospodarstw domowych.

PKB sportu

Produkt krajowy brutto jest podstawową kategorią systemu rachunków narodowych i może być wyznaczany od strony jego wytwarzania (od strony produkcji) jako suma wartości dodanej w cenach bazowych (D), wytworzonej przez wszystkie krajowe sektory instytucjonalne (lub wszystkie rodzaje działalności) powiększonej o podatki od produktów i pomniejszonej o dotacje do produktów udzielone w badanym okresie (*Rachunki narodowe według sektorów i podsektorów instytucjonalnych w latach 2011-2014*, 2016). Jest to równocześnie pozycja bilansująca na rachunku produkcji będąca różnicą między wartością globalną (X) a zużyciem surowców i materiałów włączającym produkty importowane (Z).

Produkt krajowy brutto może być również określony na podstawie zużycia wytworzonych produktów krajowych w cenach nabywcy (od strony popytu). Przedstawia więc zużycie finalne (Y), sektorów instytucjonalnych (rezydentów), włączające produkty importowane czyli spożycie gospodarstw domowych, instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych oraz instytucji rządowych i samorządowych, nakłady brutto na środki trwałe, przyrost zapasów wszystkich sektorów i eksport netto (ESA2010).

Wszystkie wskazane wyżej kategorie są agregatami bilansu przepływów międzygałęziowych lub tablicy wykorzystania.

Dla gospodarki narodowej można zatem zapisać następujące równania bilansowe:

$$\mathbf{Z + Y = X + I} \quad (1)$$

oraz

$$\mathbf{X = Z + D}, \quad (2)$$

Z podstawienia (2) do (1) wynika, że:

$$\mathbf{Y - I = D}, \quad (3)$$

co przy wyrażeniu Y w cenach nabywcy i dodaniu podatków od produktów do wartości dodanej definiuje PKB z dwóch punktów widzenia: wytwarzania i zużycia.

Dla określenia PKB sportu dla Polski w 2012 roku (podobnie jak w poprzednich latach) zastosowano drugie z wymienionych wyżej podejść. Wykorzystanie relacji input-output

opartych na bilansie przepływów międzygałęziowych pozwoliło przy tym na wyznaczenie produkcji globalnej i wartości dodanej związanej z działalnością sportową.

Najważniejszą więc kwestią jest oszacowanie popytu finalnego na produkty sportowe, które są faktycznie przeznaczone do uprawiania sportu (spożycia sektorów instytucjonalnych: gospodarstw domowych, instytucji rządowych i samorządowych oraz instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych, akumulacji i eksportu) oraz importu produktów sportowych¹.

Uwzględniając poszczególne kategorie popytu finalnego lewą stroną relacji (3) w odniesieniu do zużycia produktów sportowych (PKB^s) można zapisać następująco:

$$PKB^s = \sum_i (PCE_i^s + G_i^s + NP_i^s + J_i^s + \Delta Q_i^s + (E_i^s - I_{i(n)}^{ds})) \quad (4)$$

gdzie: PCE_i^s - popyt gospodarstw domowych na produkty sportowe zaliczone do i-tej grupy bilansowej; G_i^s - popyt instytucji rządowych i samorządowych na produkty sportowe zaliczone do i-tej grupy bilansowej; NP_i^s - popyt instytucji non profit na produkty sportowe zaliczone do i-tej grupy bilansowej; J_i^s - nakłady brutto na środki trwałe związane z aktywnością sportową; ΔQ_i^s - zmiana stanu zapasów produktów sportowych zaliczonych do i-tej grupy bilansowej; E_i^s - eksport produktów sportowych zaliczonych do i-tej grupy bilansowej; $I_{i(n)}^{ds}$ - import produktów sportowych zaliczonych do i-tej grupy bilansowej.

Wszystkie wymienione wyżej kategorie przedstawione są w cenach nabywcy. Suma kategorii w nawiasie jest popytem finalnym na krajowe produkty sportowe.

Produkcja globalna produktów sportowych i wartość dodana

¹ Produkty sportowe zużywane są w przeważającej większości na cele finalne, czyli spożycie i akumulację. Jednak w działach 92 (działalność związana z grami losowymi i zakładami wzajemnymi) i 93 (działalność sportowa, rozrywkowa i rekreacyjna) produkty sportowe są zużywane na cele produkcyjne, a zatem stanowią zużycie (popyt) pośrednie. Zużycie to uwzględnione jest przy tworzeniu rachunku satelitarnego sportu jako składnik produkcji globalnej obu tych działów. Zgodnie z definicją produktu krajowego brutto (por. wzór 4), nie jest ono elementem PKB sportu.

Jak wspomniano wyżej, dysponując bilansem przepływów międzygałęziowych można skorzystać z relacji bilansowych input-output i wyznaczyć wartość produkcji globalnej i dodanej określonych produktów sportowych.

Równanie bilansowe jednocześnie dla wszystkich produktów można przedstawić w notacji macierzowej:

$$\mathbf{AX} + \mathbf{y} = \mathbf{X} + \mathbf{I}, \quad (5)$$

gdzie: \mathbf{X} – wektor produkcji globalnej; \mathbf{y} - wektor popytu finalnego; \mathbf{I} – wektor importu; $\mathbf{A} = [a_{ij}]$ - kwadratowa macierz współczynników bezpośrednich nakładów pokazujących zużycie surowców i materiałów i-tego rodzaju dla wytworzenia jednostki produktu j-tego rodzaju.

Rozwiązując model (5) względem \mathbf{X} i przyjmując, że jest to wektor produkcji globalnej według działalności otrzymujemy:

$$\mathbf{X} = (\mathbf{F} - \mathbf{A})^{-1} \mathbf{y}, \quad (6)$$

gdzie \mathbf{F} jest macierzą udziałów produkcji globalnej i importu w produkcji globalnej.

Równanie (6) w nieco zmodyfikowanej postaci, jeśli chodzi o macierz \mathbf{F}^2 , zostało wykorzystane w celu oszacowania pełnego zapotrzebowania na produkcję globalną działalności (oraz wartość dodaną, a w konsekwencji także liczbę pracujących) zaspokajającą popyt finalny na produkty sportowe.

Określenie produkcji globalnej w poszczególnych działalnościach wytwarzających produkty sportowe wymaga przejścia z klasyfikacji grup bilansowych produktów na klasyfikację działalności i jednoczesnego wykorzystania tablic podaży i wykorzystania. Ponadto, należy zauważyć, że tablice wykorzystania konstruowane są w cenach nabywcy, zaś tablice podaży zawierające także informacje o imporcie produktów sportowych – w cenach bazowych.

² Należało także uwzględnić fakt, że w wierszach tablicy wykorzystania produkcja globalna przedstawiona jest według klasyfikacji produktowej, zaś w kolumnach według działalności. W tej sytuacji macierz \mathbf{F} charakteryzuje także udział korekty z tytułu produktów obcoprofilowych w danej działalności.

Ujednoczenie wyceny tablic podaży i wykorzystania wymaga przejścia na ceny bazowe, co polega na odjęciu od poszczególnych wierszy tablicy wykorzystania wielkości marży handlowej, marży transportowej oraz podatków od produktów (pomniejszonych o dotacje od produktów).

Mając produkcję globalną można określić wartość dodaną według działalności. Z relacji (2), przy uwzględnieniu funkcji Leontiefa, wynika, że dla każdej działalności można zapisać następujące równanie:

$$\sum_i Z_i + D_j = \sum_i a_{ij} X_j + D_j = X_j, \quad (7)$$

zatem

$$D_j = (1 - \sum_i a_{ij}) X_j. \quad (8)$$

Wyrażenie $(1 - \sum_i a_{ij})$ jest współczynnikiem udziału wartości dodanej w wartości produkcji globalnej.

Pracujący

W metodologii określania PKB sportu dla Polski uzupełniającą pozycją rachunku satelitarnego sportu jest liczba pracujących na rzecz sportu. Wyznaczana ona jest w oparciu o dane o liczbie pracujących w poszczególnych rodzajach działalności bezpośrednio z relacji między produkcją globalną a liczbą pracujących w wybranej działalności. W przypadku gdy wartość dodana jest kluczową kategorią dla ustalenia PKB sportu (wyznaczanie PKB od strony wytwarzania), liczba pracujących może być wyznaczona biorąc pod uwagę koszty zatrudnienia, przy założeniu, że dostępna jest informacja o średnich płacach w danym rodzaju działalności występującym w rachunku satelitarnym sportu.

Biorąc pod uwagę dostępność danych statystycznych, w obu przypadkach należy wprowadzić upraszczające założenia³. W pierwszym podejściu zakłada się, że wydajność pracy dla każdego wytwarzanego produktu w danej działalności jest taka sama, w drugim zaś, że

³ Tylko w przypadku statystycznej definicji sportu liczbę pracujących można ustalić bezpośrednio ze źródeł statystycznych.

średnie płace nie są zróżnicowane w zależności od rodzaju wytwarzanego produktu w danej działalności.

3. Źródła danych dla rachunku satelitarnego sportu dla Polski

Tablice input-output - tablice podaży i wykorzystania

Na podstawie klasyfikacji produktowej PKWiU 2008 ustalono listę produktów sportowych. Ustalone produkty zostały przyporządkowane grupom produktów ujętych w roboczych tablicach podaży i wykorzystania za 2012 rok, w układzie 543 grup bilansowych produktów i 84 rodzajów działalności, opracowanych w Departamencie Rachunków Narodowych GUS i udostępnionych na cele niniejszego badania.

Popyt finalny

Popyt finalny w zakresie spożycia gospodarstw domowych wyznaczony został w oparciu o dane pochodzące z badania budżetów gospodarstw domowych w 2012 r., w którym wyróżnione zostały 52 grupy produktów i usług związanych ze sportem. Produkty te przy pomocy odpowiednich wag wyznaczonych ze struktury wydatków gospodarstw domowych, zostały przypisane grupom produktów i usług ujętych w rachunku satelitarnym sportu (załącznik 3). Ponadto, wykorzystano dane przedstawione w publikacji: *Uczestnictwo Polaków w sporcie i rekreacji ruchowej w 2012 r.* Informacje te zostały wykorzystane do określenia, jaka część spożycia gospodarstw domowych związana jest z produktami sportowymi wyróżnionymi w danej grupie bilansowej. Dane dotyczące grup bilansowych zawierających wyłącznie produktu sportowe (grupy bilansowe 369, 535, 536, 542) wzięto bezpośrednio z tablic podaży i wykorzystania.

Spożycie instytucji rządowych i samorządowych zostało oszacowane w oparciu o dane pochodzące z tablic podaży i wykorzystania, sprawozdań z wykonania budżetu w dziale Kultura fizyczna i sport, sprawozdań z wykonania planu wydatków budżetu państwa przygotowanych przez Ministerstwo Sportu i Turystyki, sprawozdań z wykonania (określonego w ustawie budżetowej na 2012 rok) planu finansowego państwowych funduszy celowych: Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej i Funduszu Zajęć Sportowych dla Uczniów. Spożycie instytucji niekomercyjnych zostało uwzględnione dla grup produktów w całości

Raport wykonany na zlecenie i ze środków budżetowych Ministerstwa Sportu i Turystyki

związanych ze sportem (grupy bilansowe 369, 536), dla których dane znajdują się w tablicach podaży i wykorzystania.

Nakłady brutto na środki trwałe zostały wyznaczone przede wszystkim w oparciu o dane o wydatkach majątkowych instytucji rządowych i samorządowych zaczerpnięto z w/w sprawozdań, a także wykorzystując informacje zawarte w publikacjach: *IMPACT. Raport na temat wpływu przygotowań i organizacji Mistrzostw Europy w Piłce Nożnej UEFA EURO 2012TM na gospodarkę Polski* (Borowski (red.) 2010) oraz *Aktualizacja Raportu na temat wpływu...* (Borowski, J. (red.) 2012).

Eksport i import

W przypadku produktów uznanych za produkty *stricte* sportowe, informacje o ich eksporcie uzyskano z tablic wykorzystania. Dla tych produktów dane o wielkości ich importu pochodzą z tablic podaży. W przypadku produktów, których tylko pewna część jest wykorzystywana na cele sportowe (np. obuwie), posłużono się danymi z bazy handlu zagranicznego, dostępnej na stronie internetowej GUS (Bank Danych Handlu Zagranicznego).

Dane o wymianie towarowej w statystyce handlu zagranicznego prezentowane są według ośmiostopniowej klasyfikacji zwanej Nomenklaturą Scaloną (CN), co pozwala na wyodrębnienie produktów, które można uznać całkowicie za produkty sportowe, przeznaczone do uprawiania sportu (np. w przypadku obuwia można wyszczególnić różnego rodzaju buty narciarskie, snowboardowe, łyżwy, czy buty sportowe). Lista produktów uznanych za sportowe (według kodów klasyfikacji CN) została opracowana w GUS w trakcie prac nad przygotowaniem poprzednich edycji Rachunku Satelitarnego Sportu dla Polski.

Za pomocą odpowiednich kluczy przejścia między klasyfikacjami: nomenklaturą scaloną (CN) i klasyfikacją wyrobów i usług (PKWiU), które zostały udostępnione przez GUS, możliwe było oszacowanie wielkości importu i eksportu produktów sportowych. Przy oszacowaniu części importu i eksportu, która należy do produktów *stricte* sportowych, w charakterze wag wykorzystano opracowane w GUS udziały, określające wartość eksportu (importu) produktów sportowych w relacji do eksportu (importu) produktów z określonej grupy bilansowej.

4. Rachunek Satelitarny Sportu dla Polski za 2012 rok – wyniki badania

4.1 Popyt finalny na produkty sportowe i PKB sportu

Wartość „sportowego” produktu krajowego brutto (PKB sportu) wyniosła w 2012 roku 35,3 mld zł, co stanowi 2,16% PKB wytworzonego w tym okresie w Polsce.

Wartość sektora sportu („sportowego” produktu krajowego brutto) w cenach bieżących była wyższa o 10% w roku 2012 w porównaniu do wyniku uzyskanego w poprzedniej edycji badania za rok 2010. Realny wzrost „sportowego” PKB wyniósł 1.6% w latach 2010-2012.

Po uwzględnieniu dynamiki cen popytu krajowego oraz wzrostu PKB w latach 2010-2012, udział sektora „sportu” w PKB w roku 2012 był o 0,1 punktu procentowego mniejszy niż w poprzednim badaniu za 2010 rok. Do tego wyniku przyczyniła się, poza wzrostem importu sportowego, niższa akumulacja w sektorze sportu (inwestycje w środki trwałe oraz przyrost zapasów) w roku 2012 w porównaniu z rokiem 2010. W latach 2010-2011 inwestycje nakierowane na realizację Euro 2012 były wysokie. Natomiast w roku 2012 inwestycje „sportowe” były niższe niż w szczycie inwestycji przed Euro 2012.

W roku 2012 wartość popytu finalnego na dobra i usługi związane ze sportem (zwane dalej produktami sportowymi) wyniosła 38,5 mld zł, a import produktów sportowych kształtował się na poziomie 3,2 mld zł. Popyt finalny na produkty sportowe zwiększył się w cenach bieżących o 10% w roku 2012 w porównaniu do roku 2010.

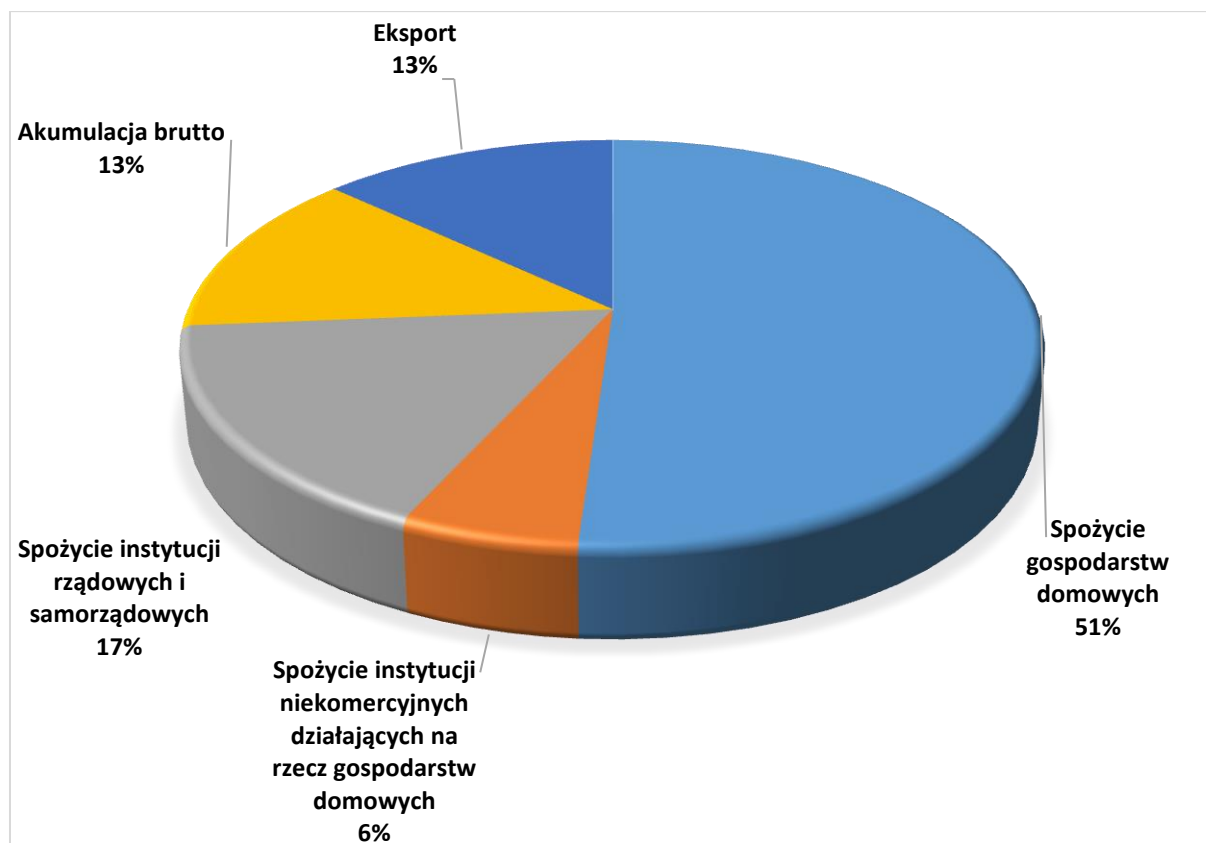
Spożycie produktów sportowych wyniosło 28,4 mld zł w roku 2012 i było o 3 mld zł wyższe od poziomu z roku 2010. Eksport produktów sportowych w roku 2012 osiągnął 5,1 mld zł i był o 1,1 mld zł wyższy niż w roku 2010. Natomiast akumulacja (inwestycje i przyrost zapasów) ukształtowała się w roku 2012 na poziomie 5 mld zł i była o 0,5 mld zł niższa w porównaniu z rokiem 2010 (załącznik 4).

W strukturze popytu finalnego na produkty sportowe w roku 2012 udział spożycia produktów sportowych wyniósł 74%, akumulacji 13% i eksportu 13% (Rys. 1).

W okresie 2010-2012 nastąpiło zwiększenie udziału spożycia w „sportowym” popycie finalnym o 1 punkt procentowy, zwiększenie udziału eksportu produktów sportowych o 2

punkty procentowe, przy zmniejszeniu o prawie 3 punkty procentowe udziału akumulacji w popycie finalnym na produkty sportowe.

Rys. 1. Struktura popytu finalnego na produkty sportowe w roku 2012 według kategorii popytu

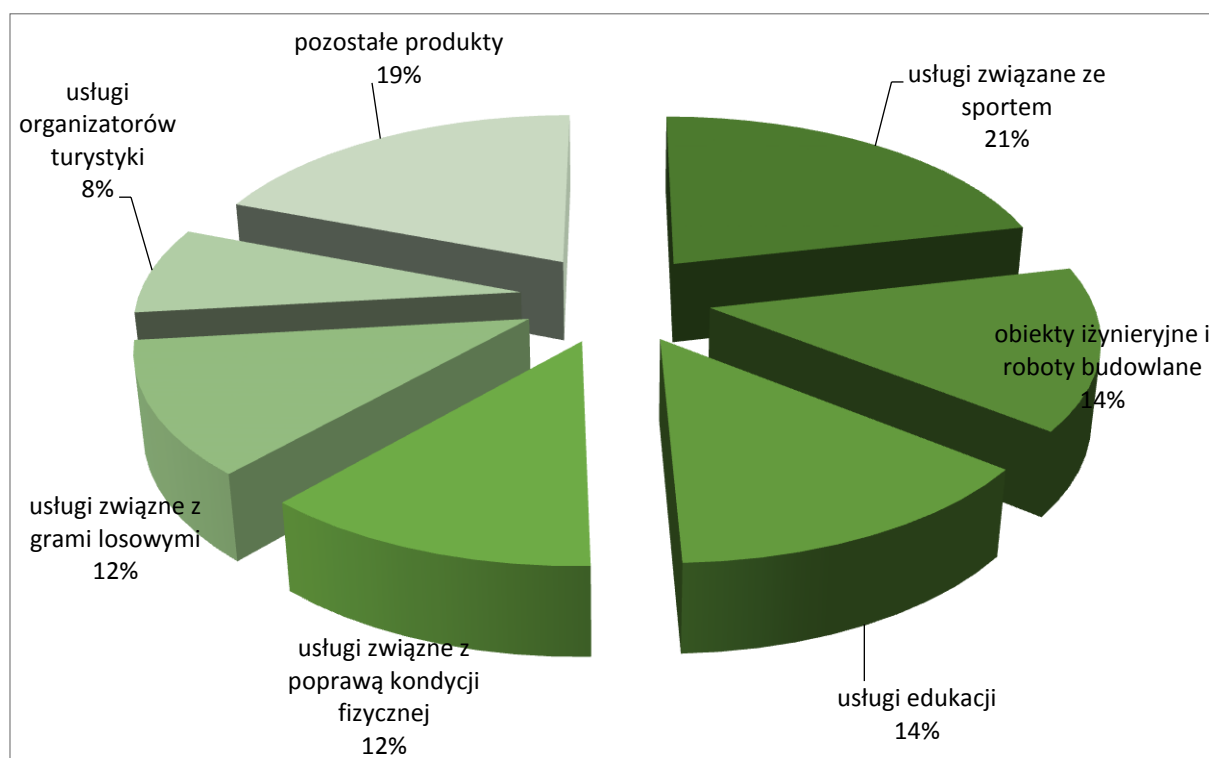
Źródło: opracowanie własne

Wartość „sportowego” PKB uzyskuje się po odjęciu od popytu finalnego na produkty sportowe importu produktów sportowych.

W strukturze „sportowego” PKB oraz popytu finalnego na produkty sportowe (Tabl. 1, Rys. 2 oraz załącznik 5) dominują, podobnie jak w poprzednich edycjach badania, usługi związane ze sportem (ponad 1/5 popytu finalnego i PKB sportu). Drugą pozycję zajęły usługi związane z budową obiektów sportowych. Kolejne miejsca w rankingu zajmują usługi sportowe świadczone na wszystkich szczeblach edukacji szkolnej oraz usługi związane z poprawą kondycji fizycznej. Udział usług związanych z grami losowymi (na którą składa się przede wszystkim działalność Totalizatora Sportowego, finansowanego głównie ze środków gospodarstw domowych) uplasował się na piątym miejscu.

Wśród pozostałych produktów sportowych w strukturze popytu finalnego i sportowego PKB należy wymienić wyroby z metali (miedzy innymi śruby napędowe do łodzi), motocykle i rowery, łodzie (przeznaczone głównie na eksport), sprzęt sportowy oraz usługi organizatorów turystyki.

Rys. 2. Struktura „sportowego” PKB według rodzajów produktów w roku 2012

Źródło: obliczenia własne

W roku 2012 nastąpił wyraźny wzrost w stosunku do roku 2010 udziału usług organizatorów turystyki o ponad 2 punkty procentowe w „sportowym” PKB (do 8% PKB sportu), głównie ze względu na organizację EURO 2012.

Tabl. 1. Wartość (w tys. zł) i struktura „sportowego” PKB (w %) w roku 2012

Nazwa grupy bilansowej	Symbol PKWiU	PKB sportu	Struktura PKB sportu
	2008		
Usługi związane ze sportem	93	7 532 368	21,4%
Pozostałe obiekty inżynieryjne; roboty budowlane	42.99.12	5 029 379	14,3%

Nazwa grupy bilansowej	Symbol PKWiU	PKB sportu	Struktura PKB
Usługi szkół podstawowych, usługi gimnazjów, liceów, usługi szkół wyższych	85.2; 85.3; 85.41; 85.42	4 851 611	13,8%
Usługi związane z poprawą kondycji fizycznej	96.04; 96.09	4 244 991	12,0%
Usługi związane z grami losowymi	92.0011-19,21,29	4 116 698	11,7%
Usługi organizatorów turystyki	79.90.39	2 711 950	7,7%
Pozostałe wyroby z metali	25.99.24,26	881 446	2,5%
Łodzie	30.12.11,12,19,99	850 441	2,4%
Motocykle i przyczepy motocyklowe, rowery, wózki inwalidzkie i dziecięce	30.91.1; 30.92.10; 30.92.20	649 143	1,8%
Bielizna	14.14.30	581 778	1,6%
Leki i pozostałe wyroby farmaceutyczne	21.20.1,2	570 798	1,6%
Wychowanie przedszkolne	85.1	446 500	1,3%
Sprzęt sportowy	32.3	445 456	1,3%
Usługi pozaszkolnych form edukacji; usługi wspomagające edukację	85.51.1; 85.6	428 558	1,2%
Pozostała odzież	14.19.12,13,22	414 457	1,2%
Pozostała odzież wierzchnia	14.13.11-14, 21,24,31,35	365 238	1,0%
Usługi restauracji	56.10.1; 56.30.10	270 266	0,8%
Nadawanie programów radiowych i telewizyjnych	59.20.11-12,21-22; 60.10.11-12,20,30,40; 59.11.13; 60.20.11-	183 056	0,5%

Nazwa grupy bilansowej	Symbol PKWiU	PKB sportu	Struktura PKB
	14,20,31-32		
Gazety i czasopisma	58.13.10,20; 58.14.11,20	149 145	0,4%
Gry i zabawki	32.40.42	121 054	0,3%
Obuwie	15.20.11,21,29	98 397	0,3%
Usługi hotelarskie	55.10.10	67 000	0,2%
Usługi przygotowania żywności dla odbiorców zewnętrznych	56.21.19, 56.29,20	61 979	0,2%
Urządzenia, instrumenty i wyroby medyczne	32.50.21	56 683	0,2%
Pozostały sprzęt transportowy	30.99	43 810	0,1%
Usługi w zakresie opieki zdrowotnej	86	30 935	0,1%
Usługi administracji publicznej	84.13.16	24 255	0,1%
Usługi pozostałych obiektów zakwaterowania	55.20.11; 55.30.12; 55.90.19	20 481	0,1%
Konie, owce, kozy	01.43.10	20 074	0,1%
Wyroby nożownicze i sztucce	25.71.15	7 407	0,0%
Transport kolejowy pasażerski, pozostały transport lądowy pasażerski, transport lotniczy pasażerski	49.10.1	573	0,0%
Naprawy statków, łodzi	33.15.10	214	0,0%
RAZEM		35 276 141	100,0%

Źródło: obliczenia własne

Jak przedstawiono na Rys. 1 udział spożycia produktów sportowych w popycie finalnym był najwyższy i wynosił 74%. W tej kategorii popytu finalnego dominują gospodarstwa domowe, których wydatki na produkty sportowe kształtują się na poziomie 19,7 mld zł (51% popytu finalnego).

Podobnie jak w poprzednich latach, gospodarstwa domowe ponoszą wydatki na usługi związane z poprawą kondycji fizycznej (ponad 22% łącznej wartości spożycia przez gospodarstwa domowe produktów sportowych), usługi związane z grami losowymi (21%; są to wydatki, które w istotny sposób wspierają rozwój sektora sportowego, ale nie są bezpośrednio związane z poprawą kondycji fizycznej członków gospodarstwa domowego). Trzecie miejsce w tej strukturze zajmują wydatki na usługi związane ze sportem (21%). Udział trzech wymienionych usług przekracza 60% wartości spożycia produktów sportowych przez gospodarstwa domowe. Dalsze miejsca w rankingu zajmują usługi związane z turystyką (14% łącznej wartości spożycia produktów sportowych przez gospodarstwa domowe).

Wydatki na cele sportowe sektora instytucji rządowych i samorządowych w roku 2012 dotyczyły głównie finansowania zajęć sportowych prowadzonych na wszystkich szczeblach edukacji (2/3 całkowitego spożycia produktów sportowych przez sektor rządowy) oraz na usługi związane ze sportem (23%). Ponad 6% wydatków sektora rządowego na produkty sportowe dotyczy finansowania usług pozaszkolnych form edukacji sportowej.

Praktycznie całość wydatków ponoszonych przez sektor instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych odnosi się do zakupu usług związanych ze sportem. Niewielka część tych wydatków dotyczy zakupu sprzętu sportowego.

Wartość nakładów brutto na środki trwałe związanych ze sportem wyniosła w 2012 roku 5,4 mld zł (ceny bieżące) i była nieco niższa niż w roku 2010. Są to głównie środki przeznaczone na budowę obiektów sportowych. W roku 2012 odnotowano ujemny przyrost zapasów (rzeczowych środków obrotowych) o 0,4, mld zł. Wiązało się to z wyhamowaniem w roku 2012 inwestycji napędzanych w latach poprzednich przez program inwestycyjny związany z organizacją w Polsce Euro 2012.

Eksport produktów sportowych koncentrował się przede wszystkim wokół produktów przemysłu przetwórczego. Znaczący udział w tej strukturze ma eksport produktów z metali oraz łożdi żaglowych i sportowych (łącznie ponad 54% eksportu produktów sportowych).

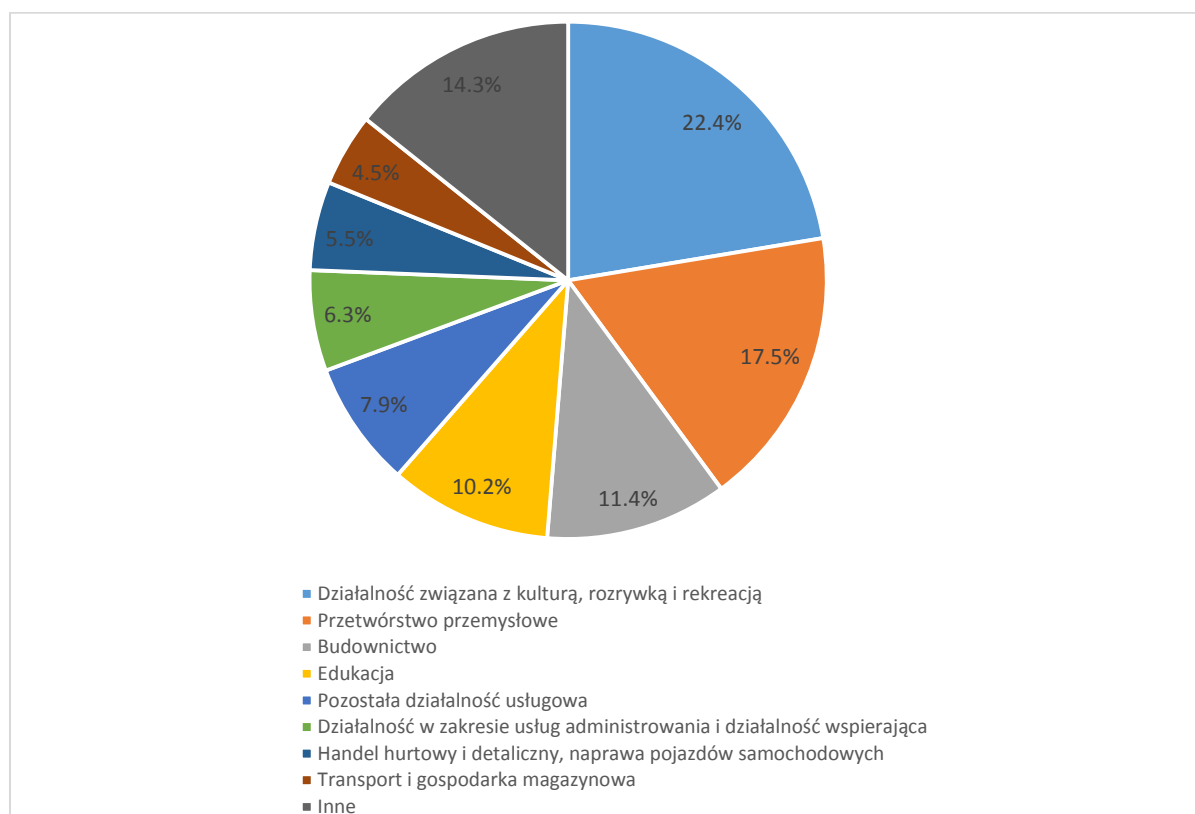
Dalsze miejsca w rankingu zajmuje odzież i bielizna sportowa i odzież wierzchnia (łącznie ponad 24% eksportu produktów sportowych) oraz motocykle i rowery (8%). Udział usług związanych ze sportem w eksporcie produktów sportowych ogółem wyniósł 5%.

W strukturze importu produktów przeznaczonych na cele sportowe dominowały wyroby z metali (32% importu produktów sportowych), sprzęt sportowy (20%) oraz usługi związane ze sportem i poprawą kondycji fizycznej (25% importu produktów sportowych).

4.2. Produkcja globalna i wartość dodana

Wartość produkcji globalnej (w cenach bazowych), która jest niezbędna do zaspokojenia popytu finalnego na produkty sportowe (załącznik 6) w roku 2012 wynosiła 63,3 mld zł, co stanowiło 1,92% produkcji globalnej wytworzonej w tym okresie w gospodarce narodowej. Oznacza to wzrost udziału produkcji globalnej związanej ze sportem w roku 2012 porównaniu do roku 2010 o 0,24 punktu procentowego całkowitej produkcji globalnej kraju.

Rys. 3. Struktura „sportowej” produkcji globalnej według sekcji PKD w roku 2012

Źródło: opracowanie własne

W strukturze produkcji globalnej według sekcji PKD (Rys. 3 oraz tabl. 2) największy był udział działalności związanej z kulturą, rozrywką i rekreacją (22%), przetwórstwa przemysłowego (17%), budownictwa (11%) oraz usług związanych z edukacją (10%).

Struktura produkcji globalnej w roku 2012 różni się znacząco od struktury z roku 2010, w której dominowało przetwórstwo przemysłowe, a udział usług związanych z kulturą, rozrywką i rekreacją wyprzedzały jeszcze takie rodzaje działalności jak edukacja i budownictwo.

Wartość dodana związana z produkcją sportową w roku 2012 wyniosła 29,7 mld zł, co stanowiło 2,07% wartości dodanej w Polsce (szczegółowe dane w załączniku 6). Podobnie jak w przypadku produkcji globalnej odnotowano wzrost udziału wartości dodanej, która powstała przy wytwarzaniu produktów sportowych w roku 2012 w porównaniu z rokiem 2010 o 0,24 punktu procentowego całkowitej wartości dodanej w Polsce.

Tabl. 2. Struktura „sportowej” produkcji globalnej i wartości dodanej według sekcji PKD w roku 2012

SEKCJA według PKD 2007	Nazwa sekcji	produkcja globalna	wartość dodana
		%	%
A	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	0,4%	0,4%
B	Górnictwo i wydobywanie	0,9%	1,0%
C	Przetwórstwo przemysłowe	17,5%	11,1%
D	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz parę wodną i gorącą wodę	2,3%	2,1%
E	Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami	0,6%	0,7%
F	Budownictwo	11,4%	8,2%
G	Handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych	5,5%	7,4%
H	Transport i gospodarka magazynowa	4,5%	3,7%
I	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	1,6%	1,7%

SEKCJA według PKD 2007	Nazwa sekcji	produkcja globalna	wartość dodana
		%	%
J	Informacja i komunikacja	2,4%	2,5%
K	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	1,5%	1,9%
L	Działalność związana z obsługą nieruchomości	1,7%	2,1%
M	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	2,5%	2,9%
N	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	6,3%	4,0%
O	Administracja publiczna i obrona narodowa; ubezpieczenia społeczne	0,2%	0,3%
P	Edukacja	10,2%	16,5%
Q	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	0,2%	0,2%
R	Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	22,4%	19,8%
S	Pozostała działalność usługowa	7,9%	13,4%
Razem		100,0%	100,0%

Źródło: opracowanie własne

W strukturze wartości dodanej (tabl. 2) dominowała działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją (20%) oraz usługi związane z edukacją (16%). Na kolejnych miejscach w tym rankingu uplasowała się pozostała działalność usługowa, w tym usługi związane z poprawą kondycji fizycznej (13%), przemysł przetwórczy (11%), budownictwo (8%) oraz usługi związane z handlem i naprawą pojazdów samochodowych (7%).

4.3 Pracujący na rzecz sportu

W roku 2012 liczba pracujących na rzecz sportu (bezpośrednio i pośrednio zaangażowanych w produkcję wyrobów i usług przeznaczonych na zaspokojenie popytu finalnego na produkty sportowe) kształtowała się na poziomie 289,1 tys. osób, co stanowiło 2,04% ogólnej liczby pracujących w gospodarce narodowej (załącznik 6). Porównując ten udział z analogicznym wyznaczonym dla roku 2010, stwierdzamy jego nieznaczny spadek w 2012 roku o 0,05 punktu procentowego ogólnej liczby pracujących w gospodarce narodowej. Ponieważ w tym

samym czasie wartość dodana związana z produkcją sportową wzrosła, oznacza to wzrost wydajności pracy w sekcjach, których działalność sportowa dotyczy w największej mierze.

Tabl. 3. Struktura pracujących na rzecz sportu w roku 2012

SEKCJA według PKD 2007	Nazwa sekcji	pracujący
		%
A	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	1,6%
B	Górnictwo i wydobywanie	0,4%
C	Przetwórstwo przemysłowe	12,2%
D	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz parę wodną i gorącą wodę	0,6%
E	Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami	0,6%
F	Budownictwo	6,7%
G	Handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych	5,9%
H	Transport i gospodarka magazynowa	3,9%
I	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	2,2%
J	Informacja i komunikacja	1,3%
K	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	1,1%
L	Działalność związana z obsługą nieruchomości	0,6%
M	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	2,0%
N	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	5,3%
O	Administracja publiczna i obrona narodowa; ubezpieczenia społeczne	0,4%
P	Edukacja	26,0%
Q	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	0,3%
R	Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	20,4%
S	Pozostała działalność usługowa	8,6%
Razem		100,0%

Źródło: opracowanie własne

W strukturze pracujących w sektorze sportu dominują takie sekcje działalności jak: edukacja (26%), działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją (20%), przetwórstwo przemysłowe (12%) i budownictwo (7% ogólnej liczby pracujących na rzecz sportu).

5. Podsumowanie

Oszacowana wartość sektora sportowego (PKB sportu) wyniosła 35,3 mld zł w roku 2012 i stanowiła 2,16% PKB wytworzonego w tym okresie w Polsce.

Realny wzrost „sportowego” produktu krajowego brutto w latach 2010–2012 wyniósł 1,6%, przy wzroście o 10% w cenach bieżących (o 3,2 mld zł) w tym okresie.

W roku 2012 nastąpiło zwiększenie, w stosunku do roku 2010, spożycia produktów sportowych o 3 mld zł, eksportu o 1,1 mld zł, przy zmniejszeniu o 0,5 mld zł akumulacji (inwestycji w środki trwałe i przyrostu zapasów) w sektorze sportu.

Powodem zmniejszenia akumulacji w sporcie w roku 2012 było zakończenie wielu inwestycji w obiekty sportowe związanych z EURO 2012, których kulminacja przypadała na lata poprzednie (2010-2011).

Import produktów sportowych w roku 2012 kształtował się na poziomie 3,2 mld zł (wzrost o 0,4 mld w stosunku do roku 2010), a eksport wyniósł 5,1 mld zł.

Zatrudnienie związane ze sportem stanowiło 2,04% ogólnej liczby zatrudnionych w gospodarce w roku 2012 i w stosunku do roku 2010 obniżyło się o 0,5 punktu procentowego. Przy wzroście wartości dodanej związanej z produkcją sportową w tym samym okresie, oznacza to wzrost wydajności pracy w sektorze sportu.

W strukturze popytu finalnego na produkty sportowe w roku 2012 udział spożycia produktów sportowych wyniósł 74%, akumulacji 13% i eksportu 13%.

W spożyciu produktów sportowych dominują gospodarstwa domowe (51% popytu „sportowego”) oraz instytucje rządowe i samorządowe (17% popytu finalnego).

W strukturze „sportowego” PKB w roku 2012 największy udział zajmują usługi związane ze sportem (21%), budowa obiektów sportowych (14%), edukacja (14%), usługi związane z poprawą kondycji fizycznej (12%) oraz usługi związane z grami losowymi (12%).

Wartość usług organizatorów turystyki wyraźnie wzrosła w roku 2012 (o 1 mld zł) w stosunku do roku 2010, osiągając prawie 8% „sportowego” PKB, głównie ze względu na organizację EURO 2012.

Popyt na sportowe produkty przemysłu przetwórczego w roku 2012 obejmuje, podobnie jak w poprzedniej edycji rachunku sportu, wyroby z metali, motocykle i rowery, łodzie (głównie na eksport) oraz sprzęt sportowy.

Wśród pracujących na rzecz sportu w roku 2012 dominowały: edukacja (26%) i działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją (20%), a przetwórstwo przemysłowe i budownictwo zatrudniały razem 19% ogólnej liczby pracujących na rzecz sportu.

W strukturze sportowej produkcji globalnej w roku 2010 największe udziały miały przetwórstwo przemysłowe i budownictwo w związku z szerokim programem inwestycji przed EURO 2012. W roku 2012 udziały przetwórstwa przemysłowego i budownictwa w sportowej produkcji globalnej są niższe, a dominują usługi związane ze sportem i rekreacją.

Rachunek Satelitarny Sportu dla Polski za 2012 rok wskazuje na zmiany sportowej produkcji globalnej oraz sportowego popytu odzwierciedlające wygasanie boomu inwestycyjnego związanego z EURO 2012 i wzrost znaczenia usług związanych ze sportem i rekreacją.

Bibliografia

2012, 2014 and 2015 Sport Satellite Account for the UK, Department for Digital, Culture, Media & Sport, 2017

Ahlert G., 2013, *The German Sport Satellite Account (SSA)*, GWS Discussion Paper 2013/4.

Austria Sport Satellite Accounts, G. Grohal, SpEA, 2017.

Bilans przepływów międzygałęziowych w bieżących cenach bazowych w 2010 r., Departament Rachunków Narodowych, GUS, 2015.

Borowski, J. (red.), J. Boratyński, A. Czerniak, M. Plich, *Aktualizacja Raportu na temat wpływu przygotowań i organizacji Mistrzostw Europy w Piłce Nożnej UEFA EURO 2012TM na gospodarkę Polski* przygotowana na zlecenie spółki celowej Ministra Sportu i Turystyki, PL.2012 Sp. z o.o., Warszawa, 2012.

Borowski, J. (red.), J. Boratyński, A. Czerniak, P. Dykas, M. Plich, R. Rapacki, T. Tokarski, *IMPACT. Raport na temat wpływu przygotowań i organizacji Mistrzostw Europy w Piłce Nożnej UEFA EURO 2012TM na gospodarkę Polski*, Przygotowany na zlecenie spółki celowej Ministra Sportu i Turystyki, PL.2012 sp. z o.o. Warszawa, 2010.

Budżety gospodarstw domowych w 2012 roku, GUS, Warszawa, 2013.

Domańska W., Jabłonowski G., Europejskie rachunki ekonomiczne środowiska, *Wiadomości Statystyczne*, nr 7, 2012, 24-30.

European Commission, 2013, Sport Satellite Accounts. A European Project: New Results.

European System of Accounts ESA 2010, Eurostat, European Commission, 2013.

GUS, *Tablice podaży i wykorzystania za rok 2012*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa, 2015.

Informacja o wykonaniu zadań i budżetu w roku 2012, Ministerstwo Sportu i Turystyki, Warszawa, 2017.

Leontief W., Quantitative Input-Output Relation in the Economic System Of the United States, *Review of Economics and Statistics*, Vol. 18, No. 3, 1936.

Liberda B., 2011, Sport Satellite Account for Poland, 2011, 58th ISI World Statistics Congress, 21-26 August 2011, Dublin, Ireland.

Liberda B., I. Świeczewska, Ł. Tomaszewicz, 2011, Sport Satellite Accounts: the example of Poland, EU Conference on Sport Statistics, 23 March 2011, Brussels.

Liberda B., I. Świeczewska, Ł. Tomaszewicz, 2013, Metody bilansowe w analizie sektora sportowego w Polsce, w *Metody ilościowe w ekonomii*, Tom 1, red. B. Kryk, Uniwersytet Szczeciński, 223-238.

Methodological Manual for a Sport Satellite Account, Statistics Netherlands, The Hague/Heerlen, 2012.

Polska Klasyfikacja Działalności (PKD), *Zeszyty Metodyczne i Klasyfikacje*, GUS, Warszawa, 2008.

Rachunek podaży i wykorzystania wyrobów i usług w 2013 r., GUS, Warszawa, 2017.

Rachunek satelitarny sportu dla Polski za 2010 rok, Raport dla Ministerstwa Sportu i Turystyki, B. Liberda, Ł. Tomaszewicz, I. Świeczewska, J. Trębska, Warszawa, 2015.

Rachunek satelitarny sportu dla Polski za 2008 rok, Raport dla Ministerstwa Sportu i Turystyki, B. Liberda, Ł. Tomaszewicz, I. Świeczewska, J. Trębska, Warszawa, 2013.

Rachunek satelitarny sportu dla Polski, Instytut Statystyki Publicznej, GUS, Raport dla Ministerstwa Sportu i Turystyki, Warszawa, 2010.

Rachunek satelitarny turystyki 2005, Instytut Turystyki, Warszawa, 2008.

Rachunek Satelitarny Turystyki: metodologia, wyniki, interpretacja, SGTiR, Warszawa, 2015.

Rachunki narodowe według sektorów i podsektorów instytucjonalnych w latach 2011-2014, GUS, Warszawa, 2016.

Study on the Contribution of Sport to Economic Growth and Employment in the EU, Report for EC, 2012.

Study on national Sport Satellite Accounts (SSAs) in the EU, European Commission, Sport, 2016.

System of National Accounts 2008, European Commission, New York, 2009.

Tablice podaży i wykorzystania wyrobów i usług w roku 2012, GUS, Warszawa, 2017.

Uczestnictwo Polaków w sporcie i rekreacji ruchowej w 2012 r., GUS, Warszawa, 2013.

Spis tablic i wykresów

Zestawienie wyników rachunków satelitarnych sportu w Europie	3
Tabela 1. Wartość (w tys. zł) i struktura „sportowego” PKB (w %) w roku 2012	16
Tabela 2. Struktura „sportowej” produkcji globalnej i wartości dodanej według sekcji PKD w roku 2012	21
Tabela 3. Struktura pracujących na rzecz sportu w roku 2012	23
Rys. 1. Struktura popytu finalnego na produkty sportowe w 2010 r. według kategorii popytu	15
Rys. 2. Struktura „sportowego” PKB według rodzaju produktów w roku 2012	16
Struktura	
Rys. 3. Struktura „sportowej” produkcji globalnej według sekcji PKD w roku 2012	20